

Wiesława Duży

Mieczysław Tężycki, Stowarzyszenie Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę Oddział terenowy w Toruniu 1989-2012. W służbie represjonowanych Polaków w latach 1939-1945, Toruń 2011, ss. 262

Rocznik Toruński 39, 302-303

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Piotr Birecki, *Sztuka w Toruniu w okresie okupacji hitlerowskiej 1939–1945*, Toruń 2011, ss. 118

Każdy z ośmiu rozdziałów tej niewielkiej książki opublikowanej w ramach serii „Biblioteka ToMiTo” poświęcono innemu zagadnieniu. W przejrzysty sposób przedstawiono w niej zarówno problem posługiwania się sztuką w celach germanizacyjnych (rozdział pierwszy), jak i działające w okresie okupacji instytucje związane ze sztuką i kulturą w Toruniu. Zagadnienia dotyczące wpływu wojny na kształt zabudowy miasta oraz zmian urbanistycznych (np. zmian nazw ulic) i architektury miasta przedstawiono w rozdziałach trzecim i czwartym. Rozdział piąty poświęcono w całości działalności Muzeum Miejskiego i losom jego zbiorów w omawianym okresie, natomiast kolejne trzy rozdziały zawierają omówienie: sztuk plastycznych, malarstwa i grafiki oraz rzeźby w Toruniu w czasie II wojny światowej. W całej publikacji zwraca się uwagę na dualizm postaw okupanta wobec instytucji i dzieł sztuki – te z nich, które miały świadczyć o dorobku kulturalnym Rzeszy otaczano opieką, pozostałe zaś po przejęciu zwykle niszczone. Książkę uzupełniają 53 zdjęcia, rysunki i plany obiektów, którym poświęcono uwagę w kolejnych rozdziałach publikacji, począwszy od projektu flagi miasta z okresu okupacji, znajdującego się obecnie w zbiorach Archiwum Państwowego w Toruniu, skończywszy na reprodukcji dekoracji malarskiej sali szkoły Narodowosocjalistycznego Korpusu Motorowego, której projekt zamieszczono w gazecie „Thorner Freiheit”.

Mieczysław Tężycki, *Stowarzyszenie Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę Oddział terenowy w Toruniu 1989–2012. W służbie represjonowanych Polaków w latach 1939–1945*, Toruń 2011, ss. 262

Obszerna monografia toruńskiego oddziału Stowarzyszenia Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę została wydana nakładem Wydawnictwa Adam Marszałek. Jej autorem jest prezes zarządu oddziału terenowego Stowarzyszenia Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę w Toruniu. Książkę otwiera krótkie przypomnienie głównych faktów z okresu II wojny światowej, istotnych dla tematyki podjętej w monografii (postanowienia konferencji w Teheranie, Jałcie i Poczdamie, skład Międzynarodowego Trybunału Wojkowego, lista oskarżonych w procesach norymberskich i wydane wyroki). Następnie przywołano informacje o skali deportacji, które miały miejsce w czasie okupacji, i liczbie ofiar nazistowskich z ówczesnego województwa

toruńskiego. W części tej zamieszczono kopię dokumentu z 1991 r., w którym wymieniono wszystkie obozy znajdujące się w czasie II wojny światowej na obszarze Polski. W dalszej części pracy przypomniano pokrótce zasady przyznawania odszkodowań po II wojnie światowej i przedstawiono informacje o okolicznościach powstania i statutowych celach Stowarzyszenia Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę. Następnie zaprezentowano szczegóły powołania Fundacji „Polsko-Niemieckie Pojednanie”, listę odszkodowań wypłaconych przez Austrię i Niemcy, wykaz dokumentów wymaganych przez Fundację „Polsko-Niemieckie Pojednanie”. Omówiono też okoliczności powstania toruńskiego oddziału Stowarzyszenia Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę w grudniu 1989 r. i nakreślono zakres działalności Stowarzyszenia w następnych latach, w tym – w osobnych rozdziałach – okoliczności ufundowania tablicy pamiątkowej i wykonania sztandaru, czynności związane z wypłacaniem świadczeń dla poszkodowanych na mocy polskiej ustawy z 1996 r., organizację III Wojewódzkiego Zjazdu Delegatów w 1997 r. i działalność oddziału po Zjeździe, organizację pomocy Oddziału dla Poszkodowanych (obejmującą np. pomoc w przygotowaniu wniosków o przyznanie świadczeń), problemy związane ze stworzeniem komputerowej bazy danych osób i informacji znajdujących się w archiwum Stowarzyszenia. Autor nakreślił też zakres współpracy z władzami administracyjnymi, innymi organizacjami i mediami, organizację IV Terenowego i IV Krajowego Zjazdu Delegatów SPP i inne działania, które miały miejsce w latach 2001–2010. W obszernym – obejmującym 134 strony – aneksie zamieszczono liczne kopie dokumentów nazistowskich, fotografie z obozów, dokumenty Instytutu Pamięci Narodowej, zdjęcia miejsc upamiętnienia pomordowanych w latach 1939–1945 w województwie kujawsko-pomorskim, fotografie dokumentujące działalność Stowarzyszenia. Zamieszczono tu także artykuły: Karola Gawłowskiego *Losy polskich obywateli zmuszonych do prac niewolniczych na rzecz III Rzeszy w okresie II wojny światowej*, Stanisława Zielińskiego *Aspekty prawne odszkodowań należnych Polakom poddanym pracy niewolniczej w III Rzeszy*, oraz materiały źródłowe: regulaminy i statuty Stowarzyszenia, wzory dokumentów Fundacji „Polsko-Niemieckie Pojednanie”, wycinki prasowe poświęcone działalności Stowarzyszenia, kopie dyplomów i listów gratulacyjnych związanych z jego działalnością.